

Живи і міцній, Українська державо!

А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартom. В умовах сучасного світу їй немає ціни.

Л. Костенко

До своєї незалежності Україна йшла довгим шляхом. Її початком є існування Антської держави, державного об'єднання полян Русі, згодом об'єднання Руської держави з центром у Києві. Далі було Литовсько-Руське велике князівство, у складі якого Київська і Волинська землі користувалися значною автономією. У XVII столітті на території сучасної України починає формуватися Козацька держава. Понад сто років козаки боролися за незалежність України, але досягти її їм так і не вдалося. У XIX – на початку XX століття зароджується і розвивається український національний рух, який привів до Української революції 1917-1921 років та відродження української державності. Однак УНР як держава проіснувала недовго. Український народ втратив шанс мати власну державу до кінця XX століття. Повну державну незалежність Україна здобула після проведення загальнонаціонального референдуму 1 грудня 1991 року, коли за її незалежність висловились 90,32% громадян. Сьогодні український народ платить неймовірну ціну у цій війні, а тому кожен українець на своєму місці має робити все можливе для наближення нашої спільної перемоги. Саме сьогодні у нас є історичний шанс перемогти, перемогти й закрити цей ґештальт назавжди та не передавати вирішення цього питання у спадок нашим дітям та онукам.

I. Історичні етапи українського державотворення

Самостійну державу може здобути собі український народ
тільки власною боротьбою і трудом.

С. Бандера

Авдєєнко В. А. Київський патерик. 17 непростих питань української історії / В. А. Авдєєнко. – Харків : Орбіта, 2016. – 219 с.

Ким насправді були літописні поляни? Хто автор «Слова о полку Ігоревім»? Куди поділися хозари і звідки взялися козаки? Чи можна було уникнути татаро-монгольського ярма? Чи мала шанси Україна стати державою за Богдана Хмельницького і Михайла Грушевського? Про все це – і не тільки – докладно і захоплююче розповідає автор книги, висувуючи часом зовсім несподівані версії історичних фактів.

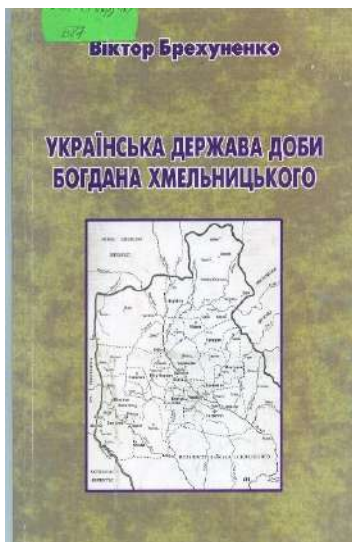
Борець Ю. ОУН і УПА в боротьбі за Українську Державу / Ю. Борець. – Львів : Логос, 2002. – 64 с.

Юрій Борець – булавний УПА, учасник визвольної боротьби на західних теренах українських земель, схематично окреслює основні віхи історії України, починаючи з того, «хто ми, чиї сини, яких батьків, ким, за що закуті?» Автор книги прагне зацікавити насамперед молодого читача дізнатись правдиву, несфальсифіковану історію України, вивчити її, зробити висновки і активно працювати над зміцненням рідної держави, щоб перетворити її на справді українську і справедливую для всіх її громадян.

Брехуненко В. Українська держава доби Богдана Хмельницького / В. Брехуненко. – Київ : ПП Н. Брехуненко, 2009 – 64 с.

Видання розповідає про відновлення української державності в роки Національно-визвольної війни середини XVII століття під проводом Богдана Хмельницького. Описано процес утворення Української Козацької держави, її територію, адміністративний устрій, військо, особливості гетьманської влади, з'ясовано проблему міжнародного визнання Гетьманщини. Простежено статус Української держави в тогочасних міжнародних відносинах. Для всіх, хто цікавиться минулим України.

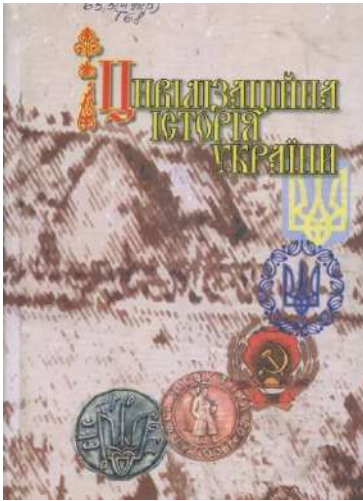

Галицько-Волинська держава XII – XIV ст. Збірник наукових праць / за ред. О. С. Кучерука. – Львів : Світ, 2002. – 128 с.

Збірник містить наукові праці українських істориків, написані у різні часи і присвячені різноманітним аспектам функціонування Галицько-Волинської держави. Книга включає перекладений сучасною українською мовою Галицько-Волинський літопис – основне джерело наших знань про той період української історії, коли Галицько-Волинська держава вступила в період своєї могутності. Коментарем до літопису є стаття про волинські

та галицькі грамоти XIII століття. Для наукових працівників, викладачів, студентів, усіх, хто цікавиться історією рідного краю.

Горелов М. Є. Цивілізаційна історія України / М. Є. Горелов. – Київ : ТОВ УВПК «ЕксОб», 2005. – 632 с.

У монографії простежений розвиток цивілізацій, які існували на території сучасної України, з античних часів до виникнення Київської Русі, її трансформації у складі Литовсько-Польської держави та Речі Посполитої, створення козацької цивілізації і держави доби Богдана Хмельницького, функціонування української цивілізації у складі Російської імперії, Польщі, Австро-Угорщини, Радянського Союзу та виникнення сучасної української цивілізації доби незалежності.

Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XX століття: навчальний посібник / Я. Й. Грицак. – Київ : Генеза, 1996. – 360 с.

Ця книжка адресована трьома категоріям читачів. Першою є учні та вчителі шкіл, студенти і викладачі вузів. Вони знайдуть тут не стільки додаткові знання про ті факти, події й особистості української історії, про які згадується у підручниках, скільки нове їх тлумачення. Другою категорією читача є середньостатистичний інтелігент, який не хоче знати історію, що вивчали у радянських школах. І останньою категорією є історики, які через брак доступу до сучасної західної літератури і незнання чужих мов залишаються необізнані з найновішими течіями в дослідженні української історії.

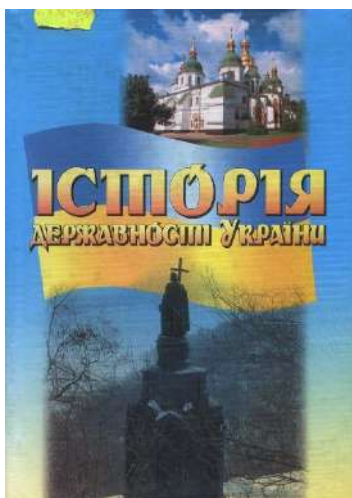
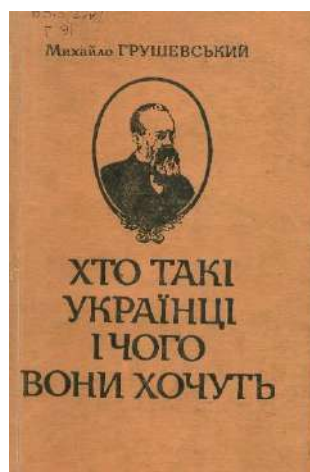

Грушевський М. С. Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя. – Київ : Наукова думка, 1991. – 560 с.

Дане видання – перша синтетична праця видатного українського вченого М. Грушевського, написана ще на студентській лаві. У ній на широкому джерельному матеріалі висвітлюється політична історія Київської землі, її економіка, культура та релігія. Для істориків, археологів, етнографів та всіх, хто цікавиться історичним минулим України.

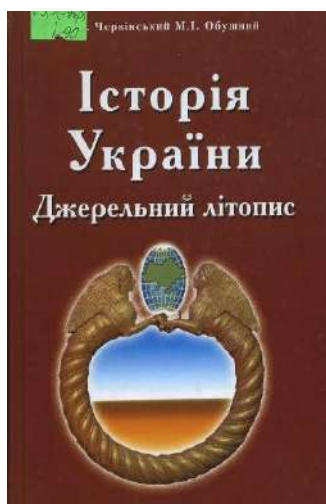
Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М. Грушевський. – Київ : Товариство «Знання» України, 1991. – 240 с.

Ми знаємо Грушевського як історика, етнографа, літературознавця та політичного діяча на посаді голови Центральної ради. Але Грушевський є автором декількох збірників статей, актуальність і злободенність яких можна повною мірою збагнути тільки зараз, коли політичні ситуації сьогодення майже повторюють ті, що склалися в Україні на початку XX століття. Розраховано на широке коло читачів.

Історія державності України: експериментальний підручник / за ред. О. М. Бандурки. – Харків : ТОВ «Одіссей», 2004. – 608 с.

Це одне з перших навчальних видань, яке присвячене саме історії державності України – від її початків до сьогодення. Головну увагу автори приділили державотворчим процесам та аналізу різних форм державності України. Підручник може бути використаний при вивченні різних історичних та юридичних дисциплін: історії України, історії права України, історії державності України. Призначений для студентів та курсантів вищих навчальних закладів, викладачів історичних та історико-правових дисциплін, усіх, хто цікавиться історією України.

Історія України. Джерельний літопис / за ред. В. І. Червінського. – Київ : ДП «Дирекція ФВД», 2008. – 800 с.

У книзі вміщено документи і матеріали, які висвітлюють найважливіші події в історії України з найдавніших часів до сьогодення, методику їх використання та інші дидактичні матеріали. Подано найрізноманітніші типи джерел: уривки з літописних свідоцтв та юридично-правових документів, генеалогічні таблиці княжих династій, фольклорні матеріали, історико-географічні карти із праць відомих істориків, спогади учасників подій, свідчення іноземців. Для широкого загалу читачів.

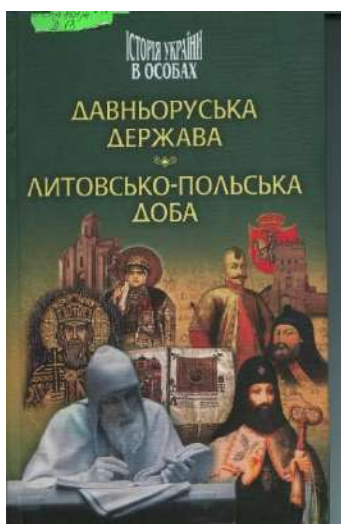
Історія України (компаративні нариси) / за ред. О. А. Білоусько. – Полтава : АСМІ, 2002. – 524 с.

У посібнику розкриваються найважливіші проблеми минулого України. Матеріал викладений у вигляді узагальнюючих (на ґрунті поєднання історії, філософії, культурології археології, соціології, політології та інших наук) нарисів, що дало змогу звернути особливу увагу на етапи становлення державності, розвитку господарства, стану культури України в різні періоди її історії. Посібник може бути використаний учнями і вчителями, абітурієнтами і студентами, усіма, хто цікавиться минулим нашого народу.

Історія України в особах. Литовсько-польська доба / за ред. О. М. Дзюби. – Київ : Україна, 1997. – 271 с.

Литовсько-польська доба в історії України – це три століття, оповиті серпанком забуття, сповнені таємниць і парадоксів. Вони немов випали з пам'яті суспільства. Так склалося, що між Батиєвою навалою та Хмельниччиною наші сучасники схильні бачити глуху порожнечу, хоч подіям, котрі відбувалися в цей період, не бракувало ні драматизму, ні історичної величч. Наблизити до нас згадану епоху покликана ця книга.

Магочій Павло-Роберт Ілюстрована історія України / Павло-Роберт Магочій ; пер. з англ. С. Біленький. – Київ : Критика, 2012. – 446 с.

Професор Торонтського університету Павло-Роберт Магочій не тільки дає стислий, захопливий, динамічно викладений огляд історії України від античності аж до «постпомаранчевого» періоду, але й дослівно зображує цю історію за допомогою детальних мап на початку кожного із 46 розділів і численних ілюстрацій, що створюють вельми цілісний образ навидовижу різноманітної та багатокультурної цивілізації. Книга стане у пригоді кожному любителю української минувшини.

Шевчук В. П. Історія української державності. Курс лекцій : навч. посібник / В. П. Шевчук. – Київ : Либідь, 1999. – 478 с.

Висвітлюється державотворча діяльність українського народу в ході його історичного розвитку. Розкриваються основні етапи становлення української державності, особливості процесів державотворення на різних українських землях. Чільне місце відведено характеристиці державного ладу України за радянських часів, різним аспектам проголошення і здобуття державної незалежності України. Для студентів вищих закладів освіти.

Додаткова інформація на сайтах:

День української державності: етапи створення та тисячолітній спадок державності [Електронний ресурс] : [сайт] / Г. Байкеніч. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://bilohorodka.org.ua/den-ukrainskoi-derzhavnosti-etapy-stvorennia-ta-tysiacholitnij-spadok-derzhavnosti/> (дата звернення:11.07.2023). – Назва з екрана.

Етапи Українського державотворення [Електронний ресурс] // Могилів-Подільська міська рада: [сайт] – Електрон. текст. дані – Могилів-Подільське, 2022. – Режим доступу: <http://mpmr.gov.ua/news/3442/etapi-ukrainskogo-derzavotvorennia> (дата звернення :11. 07. 2023.) – Назва з екрана.

Українська державність. Етапи становлення [Електронний ресурс] : [сайт] / Н. Фоміна. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2023. – Режим доступу: <https://msmb.org.ua/biblioresursi/bibliografiya/istorichni-podii/ukrainsyka-derzhavnisty-etapi-stanovlennya/> (дата звернення:11.07.2023). – Назва з екрана.

II. Видатні державотворці України

Тобі Україно моя, і перший мій подих, і подих останній.

В. Еман

Аркас М. М. Історія України-Русі / М. М. Аркас. – Київ: Вища школа, 1991. – 456 с.

Праця видатного митця та громадського діяча М. М. Аркаса є великою історіографічною пам'яткою початку ХХ століття. Задумана у 1901 році як нарис для навчання онука Миколи, вона перетворилася на широку і глибоку розвідку з української історії. Мета автора при створенні цієї книги – викласти історію України у найдоступнішій формі, зрозумілій навіть невідготуваному читачеві. Історичний процес розглядається за персоналіями його провідних діячів

Борщак І. Іван Мазепа: життя і пориви великого гетьмана / І. Борщак. – Київ : Видавництво СП «Свенас», 1991. – 136 с.

Суперечливе, трагічне ім'я визначного українського гетьмана лише останнім часом повертається до нас без спотворення кривим дзеркалом історії. Ця книга – найталановитіший і найоб'єктивніший життєпис і політичний портрет гетьмана Івана Мазепи. Видання вміщує також поеми Дж. Байрона, В. Гюго під назвою «Мазепа». Для широкого загалу читачів.

Брехуненко В. Богдан Хмельницький / В. Брехуненко. – Київ : ПП Наталія Брехуненко, 2007. – 72 с.

Богдан Хмельницький – непересічна постать в українській історії. У книзі в науково-популярному стилі розповідається про славетного українського гетьмана. Простежено його життєвий шлях, роль в організації української Національно-визвольної війни середини XVII століття та у створенні Української козацької держави. Відображено його таланти полководця, дипломата, державного діяча. Для всіх, хто цікавиться українською

історією.

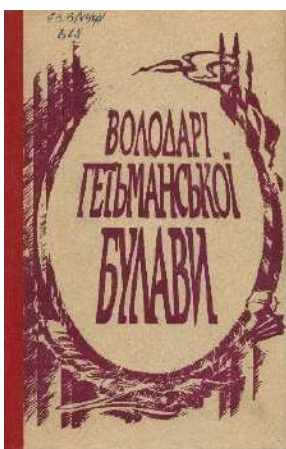
Верстюк В. Ф. Діячі Української Центральної Ради: бібліографічний довідник / В. Ф. Верстюк. – Київ : Наукова думка, 1998. – 254 с.

У довіднику подаються стисла характеристика діяльності Української Центральної Ради та біографії її діячів. Уміщено також списки членів Ради, її органів і структур, хронологію найважливіших подій 1917 – 1918 років та бібліографію. Для науковців, викладачів, студентів та всіх зацікавлених історією України.

Володарі гетьманської булави: історичні портрети / за ред. В. А. Смолія. – Київ : «Варта», 1994. – 560 с.

Це найповніше, ілюстроване видання про гетьманів України та Війська Запорозького. На основі маловідомих, раніше недоступних архівних матеріалів автори – сучасні українські історики – створили багатогранні цікаві портрети (нариси, есе) двадцяти найвідоміших козацьких обранців, висвітлили їхню роль в державотворенні України. Для всіх, хто цікавиться історією козацтва.

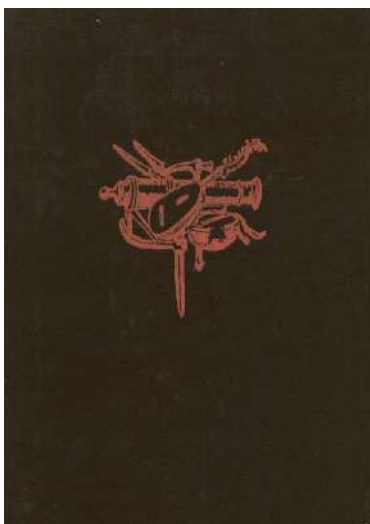

Гетьман В. П. Як приймалась Конституція України / В. П. Гетьман. – Київ : РІА «ЯНКО», 1996. – 126 с.

Нарис В. П. Гетьмана – відомого фінансиста, політичного і державного діяча – присвячений великій події в сучасній історії нашої держави – прийняттю 28 червня 1996 року Конституції України. Книга цікава багатьма маловідомими фактами й свідченнями одного з активних учасників змальованих в ній подій. Зі сторінок книги постає драматична картина напруженої боротьби патріотичних сил українського парламенту за створення справді демократичного Основного Закону України.

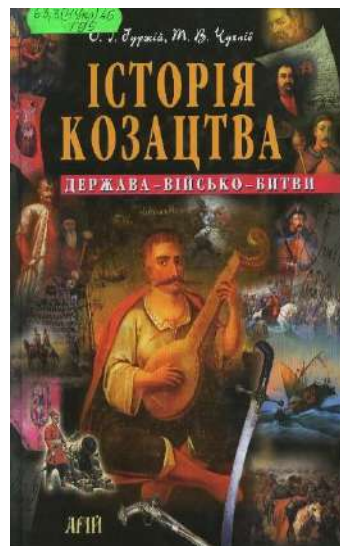

Грушевський М. Ілюстрована історія України / М. Грушевський. – Київ : «С. В. Кульженко», 1913. – 524 с.

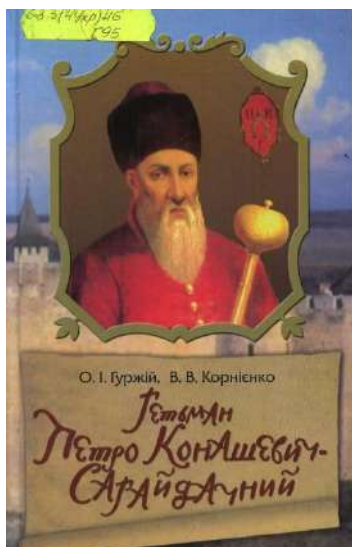
Праця видатного українського історика, політичного діяча, Голови центральної Ради УНР, академіка М. С. Грушевського відома широкому колу читачів. Видання цікаве тим, що останні сторінки історії України дописані Грушевським «по гарячих слідах» до фактичного проголошення Павла Скоропадського гетьманом. Враховуючи що ця праця є безцінною історичною і культурною пам'яткою, в ній максимально збережено автентичний правопис. Для широкого загалу читачів.

Гуржій О. І. Історія козацтва. Держава-військо-битви / О. І. Гуржій. – Київ : Арії, 2012. – 464 с.

В книзі висвітлюються найважливіші події, пов'язані з історією українського козацтва від часу його виникнення на межі XV-XVI століття до ліквідації урядом Російської імперії в кінці XVIII - на початку XIX століття. Особливу увагу приділено найбільш яскравим постатям Війська Запорозького, їх політичній і державній діяльності. Своє яскраве відображення знайшло ставлення до козаків представників різних народів і володарів іноземних держав, їх сприйняття за межами України. Книга розрахована на широке коло читачів.

Гуржій О. І. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний / О. І. Гуржій. – Київ : Україна, 2004. – 192 с.

Книга присвячена видатному полководцю, гетьману Петру Конашевичу-Сагайдачному. Провідною є думка, що Конашевич-Сагайдачний часто опинявся в «точках біфуркації» і від його дій залежав подальший розвиток українських земель, зокрема це стосується чорноморських походів гетьмана, походу на Московію, а також участі в Хотинській битві. У цьому сенсі Петро Конашевич-Сагайдачний визначив низку векторів становлення новочасної української нації. Для широкого загалу читачів.

Дмитрук В. Г. Вони боролися за волю України : монографія / В. Г. Дмитрук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 1070 с.

У книзі на глибокому аналізі історичних подій, на численних архівних документах та спогадах учасників національно-визвольної боротьби українського народу автор відтворює захоплюючу і трагічну сторінку історії визвольних змагань за незалежність нашої Батьківщини 1917-1959 років. Пише про народ, який вистояв і переміг у двобої з коричневими і червоними окупантами, що з різних боків навалювалися на Україну. Для спеціалістів у галузі історії, викладачів, студентів і широкого загалу читачів.

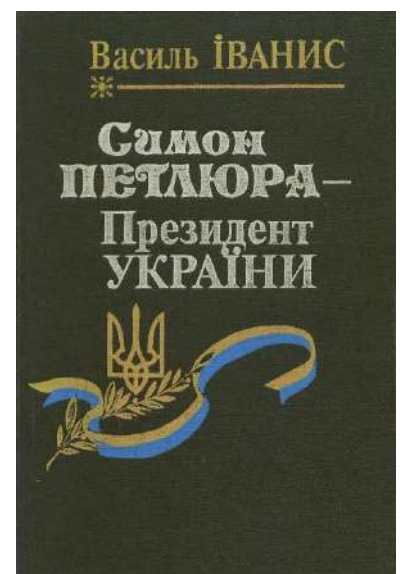
Журавльов Д. В. Усі гетьмани України / Д. В. Журавльов. – Київ : Гетьман, 2012. – 508 с.

Гетьман – це слово, буквально просякнуте історією. Саме в Українській козацькій державі гетьман став у силу історичних обставин таким собі квазімонархом, майже незалежним володарем... У цій книжці зібрано під однією обкладинкою біографічний матеріал про більш ніж 70 ватажків українського козацтва, котрі, згідно з джерелами чи історичною традицією, носили гетьманський титул чи претендували на нього. Для широкого кола читачів.

Іванис В. М. Симон Петлюра – президент України (1879-1926) / В. М. Іванис. – Київ : Наукова думка, 1993. – 255с.

Після насильницької смерті Симона Петлюри відбуваються нові події, які ставлять проблеми, до розв'язання яких він змагав і за які загинув. Знанням же минулого запобігаємо помилкам у прийдешньому. Книга висвітлює ґрунтовну біографію С. В. Петлюри, написану на підставі ретельного вивчення літературних і архівних джерел, спогадів і свідчень учасників визвольних змагань в Україні 1917 – 1920 років. Для широкого загалу читачів.

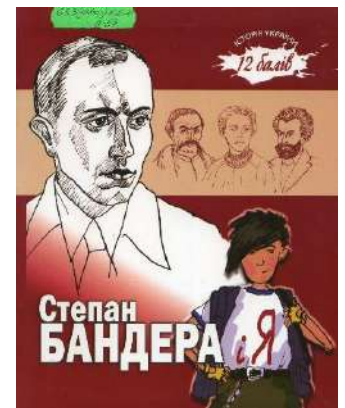

Історичні постаті України: історичні нариси / за ред. О. В. Болдирєва. – Одеса : Маяк, 1993. – 384 с.

До збірки увійшли життєві описи українських національних героїв – гетьманів Д. Вишневецького, П. Сагайдачного, Б. Хмельницького, П. Дорошенка, І. Мазепи, П. Полуботка, П. Орлика, написані відомими вітчизняними і зарубіжними письменниками й істориками. У їхніх працях використано багато матеріалів, які зберігаються в бібліотеках та архівах Лондона, Парижа, Відня, Дрездена, Берліна, Стокгольма, Риму, Стамбула, в приватних колекціях. Вони відкривають чимало присипаних пилом забуття фактів, які дають можливість не під усталеним кутом зору поглянути на історію України. Для студентів, викладачів та всіх не байдужих до історії України.

Левицька В. Степан Бандера і я: оповідання / В. Левицька. – Київ : Гамазин, 2016. – 48 с.

Книга розповідає про добу, коли жив Степан Бандера, про події, що спонукали його до боротьби та про несправедливі звинувачення, що їх фальсифікували недруги України. Ви зможете самі розібратися і вирішити, кому вірити, а кому ні. Для широкого загалу читачів.

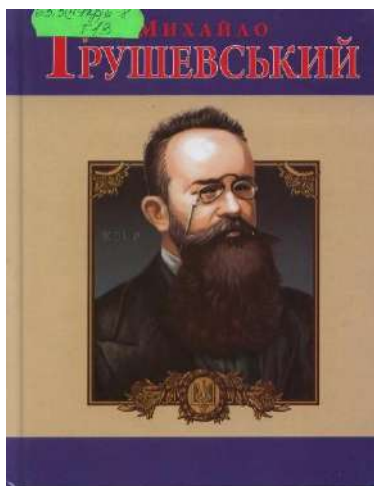
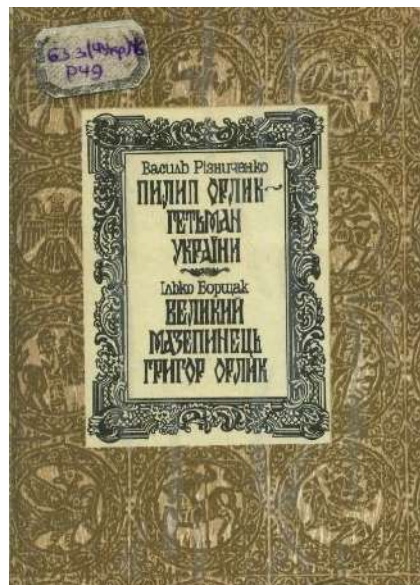
ОУН: минуле і майбуття / за ред. С. Тарана. – Київ: Фондація ім. О. Ольжича, 1993. – 303 с.

В книзі йдеться про визначних діячів українського націоналістичного руху, про Організацію Українських Націоналістів в минулому, сьогодні та про її перспективу. Перший розділ видання присвячений діячам Націоналістичного руху. В ньому – нариси, спогади про тих, хто очолював ОУН. Другий розділ вміщує документи останнього ВЗУНУ. Матеріали книги зацікавлять і спонукатимуть до праці широкий загал українства.

Різніченко В. Пилип Орлик – гетьман України. Борщак І. Великий мазепинець Григор Орлик : історичні оповідання / В. Різніченко. – Київ : Український письменник, 1996. – 302 с.

Пилип Орлик залишив після себе велику рукописну спадщину, яка чекає свого багатотомного зібрання. Тільки по тому зможемо збагнути до кінця систему суспільно-політичних поглядів Орлика та його сина Григора, які виходили з одного постулату – за будь-яку ціну здобути політичну свободу Україні та її народові. Адже вся велетенська енергія гетьмана-вигнанця була спрямована на те, «щоби заявляти мої права і права моєї нації на Україну». Мета цієї книжки – видобути з темені віків величні, героїчні діла цих двох видатних українців.

Тагліна Ю. С. Михайло Грушевський / Ю. С. Тагліна. – Київ : ТОВ «КЕТС», 2013. – 128 с.

Михайло Грушевський – одна з головних постатей українського національного самоствердження в новітній історії України. Він не лише писав історичні праці, він сам творив історію: 1917 року став на чолі нової Української держави – його було обрано головою Центральної Ради, яка у 1918 році проголосила Українську Народну Республіку (УНР). Завдяки цьому світ дізнався, що на землі існує українська держава, президентом якої був Михайло Грушевський. Для всіх, хто цікавиться історією України.

Додаткова інформація на сайтах:

Видатні державотворці України. Козацька республіка [Електронний ресурс] // Тульчинська РДА : [сайт] – Електрон. текст. дані – Тульчин, 2015. – Режим доступу: <https://tulchin-rda.gov.ua/news/vidatni-derzhavotvorci-ukraini-2-kozacka-respublika/> (дата звернення : 11. 07. 2023.) – Назва з екрана.

10 ключових діячів Української революції [Електронний ресурс] // BBC NEWS Україна : [сайт] – Електрон. текст. дані – [Б. м.], 2017. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40118493> (дата звернення : 11. 07. 2023.) – Назва з екрана.

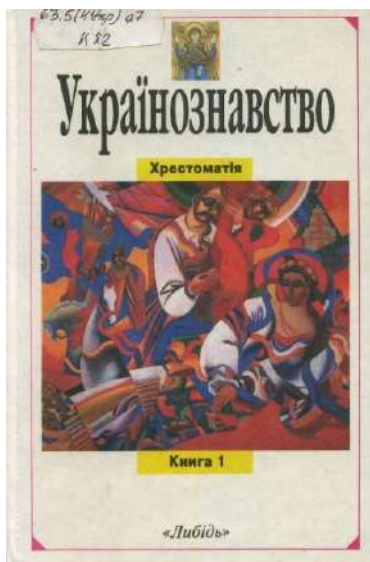
Інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті до Дня Української Державності [Електронний ресурс] : [сайт] / Г. Байкеніч. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/bibliotekaryam/informaciyni-materialy-ukrayinskogo-instytutu-nacionalnoyi-pamyati-do-dnya-ukrayinskoyi-derzhavnosti> (дата звернення : 11. 07. 2023.) – Назва з екрана.

III. Державні символи України

Наш стяг – пшениця у степах
Під голубим склепінням неба.

І. Драч

Крисаченко В. С. Українознавство: хрестоматія-посібник: У 2 кн. Кн. 1 / В. С. Крисаченко. – Київ : Либідь, 1996. – 352 с.

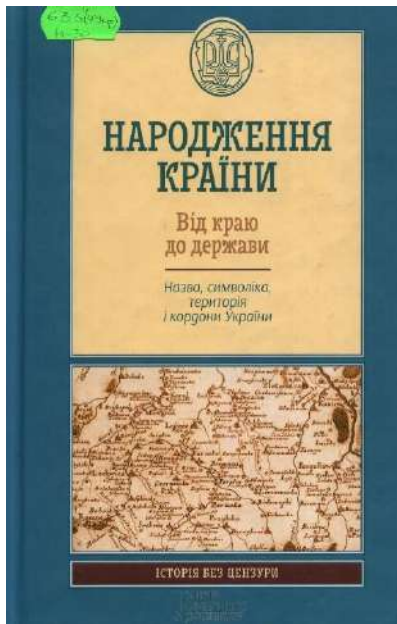

До книги залучені тексти зарубіжних і вітчизняних авторів різних епох. У своїй сукупності матеріал покликаний створити цілісну картину генези України як геополітичної реальності. Видання висвітлює історичний образ України, окреслює особливості її самовизначення та з'ясовує сутність української ідентичності – особливості національного характеру, мови, мислення, ментальності. Для студентів вищих навчальних закладів, учнів ліцеїв, гімназій та коледжів, старшокласників загальноосвітніх шкіл.

Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко. – Тернопіль : Мандрівець, 2011. – 512 с.

У цій книзі подано змістовну інформацію про походження українців, їхню духовну культуру, господарство, побут, родину. Автор доповнила книгу новими фактичними даними (зокрема розділи про походження українського народу, державну символіку, міфологію), а також ілюстративним матеріалом і великим списком наукових джерел. Для всіх, хто шанує рідну минувшину та дбає про збереження української нації.

Народження країни. Від краю до держави. Назва, символіка і кордони України / за ред. К. Глушка. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 352 с.

Книга розповідає про те, як Україна «здобувала себе»: як ставала країною, а потім державою, як формувала свою територію та окреслювала її кордонами – тими кордонами, які нам сьогодні доводиться боронити зі зброєю в руках. Також книга знайомить з історією появи українського прапора, герба та гімну – державних символів, які сьогодні набувають нового, заслуженого й набагато важливішого значення, ніж за колишніх часів зневіри та розчарування. Для широкого кола читачів.

Пістун Т. В. Українські прадавні обереги / Т. В. Пістун. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2009. – 40 с.

В українських духовно багатих обрядах відтворено світогляд народу, його національну самобутність, добру лагідну душу. У народі говорили: «Якщо хочеш відродити здоровий рід, треба відродити все потоптане, забуте, відродити свої корені». У цій книзі ви знайдете все про наші прадавні українські обереги – землю, воду, вогонь, вишитий рушник, сорочку, пояс, хусточку та про витoki української символіки. Нехай хоч щось із прочитаного стане вам у пригоді.

Святокум О. Є. Державні свята України / О. Є. Святокум. – Харків : Видавництво «Ранок», 2009. – 64 с.

Посібник у доступній і цікавій формі знайомить школярів з українськими державними символами, народними та релігійними святами, а також розповідає про професійні свята й Дні міст України. Для самостійного читання учнями і для використання вчителями.

Словник символів культури України / за ред. В. П. Коцура. – Київ : Міленіум, 2002. – 260 с.

У книзі подано інформацію про найважливіші наукові, філософські, художні, побутові символи українців. Словник охоплює значні часові періоди існування певного символу, широкий ареал побутування. Простежується виникнення, функціонування символів від найдавніших часів до сьогодення, причому на всіх континентах. Видання вміщує близько 320 словникових статей та 351 термін. Розрахований на студентів вищих навчальних закладів, викладачів та науковців, учнів загальноосвітніх шкіл, коледжів та ліцеїв.

Сокол А. В. Моя країна – Україна / А. В. Сокол. – Донецьк : Глорія Трейд, 2010. – 62 с.

Книга у доступній формі знайомить юних читачів із історією України, її державним устроєм, символікою, природними багатствами та культурою, даючи цілісне уявлення про Україну як незалежну демократичну державу. Чим раніше і більше кожен із нас довідається про свою Батьківщину, тим впевненіше торуватиме власну стежину на шляху до щасливого майбутнього рідної країни.

Українські традиції та звичаї / за ред. А. П. Ярещенко. – Харків : Факт, 2008. – 232 с.

У книзі подається надзвичайно багатий матеріал про державні символи України та український народний календар, медицину, ремесла, одяг, імена, топонімічні назви та інше. Адресується широкому колу читачів, передовсім учням та студентам вищих навчальних закладів.

Українські традиції і звичаї : для дітей середнього шкільного віку / за ред. В. М. Скляренка. – Харків : Фоліо, 2006. - 318 с.

Представлене видання є українознавчою енциклопедією, в якій розглядається сутність та витoki українських традицій, вірувань, звичаїв, досліджується їх формування та розвиток. Описуються основні релігійні, народні та державні свята і символіка, подається землеробський календар. Окрема увага приділяється побуту (житлу, одягу), особливостям родинної обрядовості. Для тих, хто хоче стати продовжувачем традицій народної культури.

Додаткова інформація на сайтах:

Державні символи України [Електронний ресурс] // Міністерство оборони України : [сайт] – Електрон. текст. дані – Київ, 2013. – Режим доступу: <https://www.mil.gov.ua/ministry/simvolika-ta-nagorodi/derzhavni-simvoli-ukraini.html> (дата звернення: 11.07.2023). – Назва з екрана.

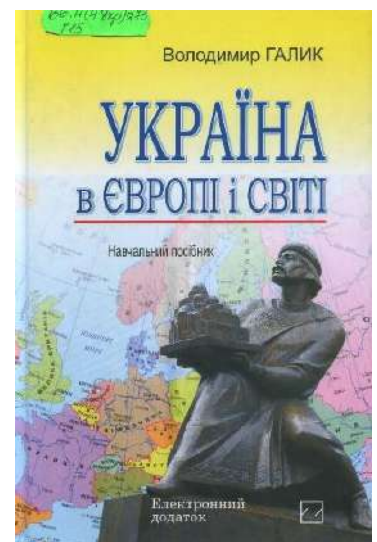
IV. І є держава Україна, і є її нескорений народ!

Ми є. Були. І будем ми!
Й Вітчизна наша з нами.

І. Багрянний

Галик В. М. Україна в Європі і світі: навчальний посібник / В. М. Галик. – Київ : Знання, 2013. – 364 с.

У навчальному посібнику розкрито основні напрями зовнішньої політики України за доби незалежності. Висвітлено зовнішньополітичні концепції Української держави, що формуються на принципах і нормах міжнародного права та втілюються в практичних діях згідно з концептуальними положеннями, які визначені у сфері зовнішньої політики нашої країни. Для викладачів і студентів вищих закладів освіти, та всіх, хто цікавиться проблемами зовнішньої політики України періоду незалежності.

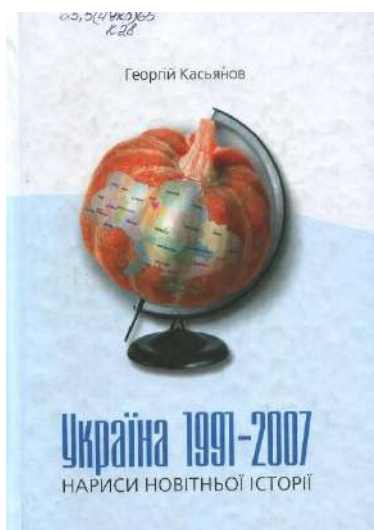

Голуб Н. В. Україна та міжнародні організації : інформаційно-довідкове видання / Н. В. Голуб. – Київ : Кондор, 2003. – 212 с.

У виданні висвітлюється історія створення, основні функції, організаційні основи, механізми роботи та напрями діяльності міжнародних організацій, в яких Україна є членом або прагне набути членства – це ООН, Рада Європи, Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Більш детально розглядається діяльність Європейського Союзу та НАТО, а також основні сфери співробітництва нашої держави з цими міжнародними структурами. Для всіх, хто цікавиться міжнародними відносинами та зовнішньою політикою нашої держави.

Горелов М. Є. Українська етнічна нація / М. Є. Горелов – Київ : Еко-Продакшн, 2012. – 192 с.

Автор цієї книги, у продовження своїх попередніх досліджень, розглядає цікаву і ще не до кінця вирішену проблему формування сучасної української нації, акцентуючи увагу не на політичній, а на етнічній складовій, відслідковуючи шлях попередників сучасних українців від XIX століття до сьогодення. Для усіх, хто цікавиться історичним розвитком України.

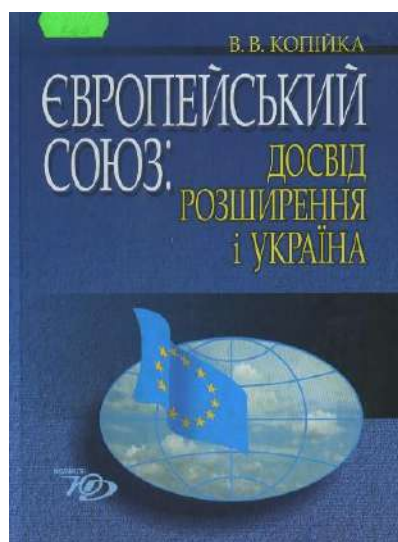
Касьянов Г. Україна 1991-2007: нариси новітньої історії / Г. Касьянов. – Київ : Наш час, 2008. – 432 с.

Книга подає широку панораму фактів та подій історії України після здобуття незалежності. Головні сюжетні лінії – зрушення в політичній системі, становлення структур державної влади, побудова нації, проблеми прав людини, масштабні зміни в економіці, соціальній сфері, в моделях соціальної поведінки. Стиль викладу поєднує науковий аналіз і доступність формулювань та висновків, що робить книгу доступною не лише фахівцям, а й значно ширшому колу читачів.

Копійка В. В. Україна та Європейський Союз / В. В. Копійка. – Київ : Знання, 2012. – 78 с.

Книга висвітлює історію й аналізує сучасний стан європейської інтеграції. Матеріал подано згідно з основними етапами розвитку європейської інтеграції, що дає можливість розкрити закономірності й послідовність євроінтеграційного процесу, становлення спільного економічного, соціального, валютно-фінансового, політико-правового, науково-дослідного простору, простору свободи, безпеки та законності. Особлива увага приділена проблематиці відносин України і Європейського Союзу.

Копійка В. В. Європейський Союз: досвід розширення і Україна / В. В. Копійка. – Київ : Юридична думка, 2005. – 448 с.

У монографії досліджено місце і роль феномена розширення Європейського Союзу та його впливу на формування і перспективи розвитку нової стратегії відносин ЄС з Україною. В результаті такого розширення вдалося подолати національні бар'єри, вивести національні інтереси членів об'єднання на інтеграційний, комунікативний рівень та поширити ці досягнення у оточуючий простір. Розраховано на наукових працівників, держслужбовців, викладачів та студентів, які вивчають проблеми європейської інтеграції.

Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навчальний посібник. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 172 с.

У навчальному посібнику висвітлюється історія створення і розвитку таких організацій, як Європейський Союз і НАТО, розглядається питання співробітництва з ними України, шляхи її інтеграції в європейські та євроатлантичні структури, перспективи набуття членства в Європейському Союзі, світовій організації торгівлі та НАТО. Для студентів вищих навчальних закладів.

Новітня Україна 1991-2001: роздуми видатних сучасників / за ред. М. Ф. Головатого. – Київ : МАУП, 2001. – 160 с.

У колективній монографії, присвяченій ювілею незалежності України, репрезентовано статті українських політиків. Розглянуто стратегії національного розвитку і шляхи розбудови самостійної соборної Української держави у сучасному світі, що потребує духовного оновлення, нагромадження інтелектуального потенціалу, осмислення українським народом своєї історичної місії у третьому тисячолітті.

Проблеми та перспективи української реформації / за ред. М. Ф. Головатого. – Київ : МАУП, 2001. – 248 с.

У монографії розглядаються проблеми реформування України на шляху переходу від тоталітарної до демократичної, суверенної, самостійної держави. Аналізуються проблеми економіки, особливості формування національної ідеї, перспективи розвитку людських ресурсів, геополітика України та стан української науки і освіти на шляху до державотворення. Для всіх, хто цікавиться становленням України як самостійної держави.

Україна: утвердження незалежної держави (1991–2001) / за ред. В. А. Смолія. – Київ : Альтернативи, 2001. – 704 с.

Монографія присвячена проблемам формування незалежної української держави. В книзі проаналізовані суспільно-політичні, соціально-економічні й культурні процеси трансформаційного періоду. Окремі розділи акцентовані на процес будівництва Збройних Сил України та зовнішньополітичній діяльності. Приділено увагу дослідженню національних державотворчих традицій, починаючи з доби Київської Русі. Призначена для широкого кола читачів.

Україна на зламі тисячоліть: історичний еккурс, проблеми, тенденції та перспективи / за ред. Г. В. Щокіна. – Київ : МАУП, 2000. – 384 с.

У монографії досліджені проблеми розбудови незалежної України. Особлива увага приділена аналізу проблем формування нових ціннісних орієнтацій українського суспільства, перспектив соціально-економічного розвитку, становлення демократичного типу державності та політичної системи, удосконалення соціального управління. Для широкого кола читачів – політиків, науковців, аспірантів, студентів.

Додаткова інформація на сайтах:

Події, які сформували і зміцнюють Незалежність України [Електронний ресурс] // Радіо Свобода : [сайт] – Електрон. текст. дані. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/podii-shcho-formuyut-nezalezhnist/31405953.html> (дата звернення: 11. 07. 2023). – Назва з екрана.

Україна в умовах Незалежності: проблеми та перспективи. Реферат [Електронний ресурс] // Освіта.ua : [сайт] – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2023. – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/history/34800/> (дата звернення: 11. 07. 2023). – Назва з екрана.

Як змінилася економіка за 30 років незалежності [Електронний ресурс] : [сайт] / Я. Вінокуров. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/08/23/677115/> (дата звернення: 11. 07. 2023). – Назва з екрана.